

UZ KNJIGU "NA DRUGI POGLED. POZICIJE SUVREMENE HRVATSKE FOTOGRAFIJE" AUTORICE SANDRE KRIŽIĆ ROBAN

Suptilna promišljanja o fotografiji

Knjiga "Na drugi pogled - Pozicije suvremene hrvatske fotografije", autorice Sandre Križić Roban, svojevrsni je pionirski uradak na ovome području. Nedavno objavljena u dvojezičnom izdanju - tekst na hrvatskom preveden je i na engleski jezik, kao 37. naslov u seriji izdanja studija i monografija, izdavača Institut za povijest umjetnosti iz Zagreba (prosinac 2010.), popraćena je i fotografskom izložbom, koja koncem ovoga mjeseca seli iz zagrebačke "Gliptoteke" u izložbeni prostor "Lazareti" u Dubrovniku.

Knjiga je ovo koja može biti samo uvjetno shvaćena kao povijesni pregled, jer, iako to u neku ruku jest, to joj nije konačni cilj. Naglasak je na autorskom pristupu, kako u sagledavanju i analizi, tako, i prije svega, u odabiru umjetnika - suvremenih hrvatskih fotografa, čiji je rad prezentiran i tumačen u knjizi. To znači da autorica Sandra Križić Roban u svome vrijednom djelu razmatra one umjetnike čiji rad zasigurno obilježava suvremenu - ali uistinu suvremenu, dakle recentnu, hrvatsku fotografiju, čiju percepciju i estetiku osjeća bliskom vlastitoj. U odabiru se vodila osobnim ukusom i mjerilima postavljenim njime, težnja joj nije bila napraviti sveobuhvatan pregled ili vodič kroz suvremenu hrvatsku fotografiju.

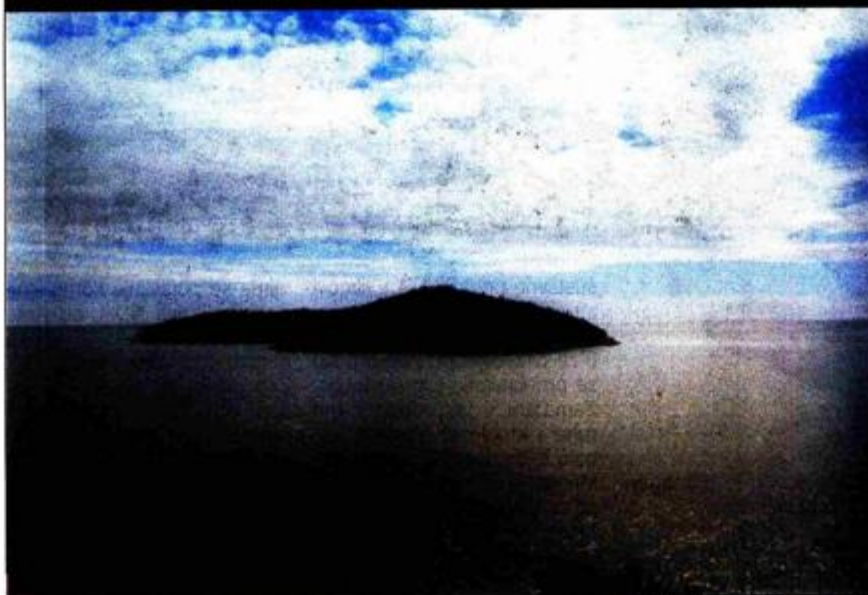
Ipak, knjiga počinje važnim uvodom zadanim svojevrsnim blagim povijesnim okvirom - ocrtavanjem situacije u povijesti hrvatske umjetničke fotografije nakon Drugoga svjetskoga rata. Ovaj zahvalan tekst kreće od pedesetih i šezdesetih godina prošloga stoljeća donoseći prikaz tadašnjih tendencija ne samo u umjetničkoj fotografiji već i u društvenom okruženju u kojemu fotografi djeluju kao i drugim umjetničkim strujanjima, dovodeći ih, što je opća tendencija autorice, kod onih autora gdje je to moguće, u vezu sa zbivanjima u umjetničkoj fotografiji na međunarodnom planu.

Ozbilnost pristupa

Od estetike "Nove objektivnosti", poslijeratne apstrakcije, novog razumijevanja dokumentarnosti, preko interesa za nove umjetničke prakse, S. Križić Roban podsjeća na važne umjetničko - fotografske opuse autora kao što su Tošo Dabac, Milan Pavić, Mladen Grčević, Mladen Tudor, Nenad Gattin... Ozbilnost pristupa pokazuje već ovaj uvodni dio u kojemu čitatelj može stvoriti sliku aktualnih umjetničkih zbivanja u vremenskim periodima o kojima se govori, a koja su bila u međusobnoj vezi ili se referiraju na tokove u samoj umjetničkoj fotografiji. Tako je, recimo, osobito zanimljivo razdoblje sedamdesetih godina prošloga stoljeća, kada se je pojavio i časopis za fotografiju "Spot", čiji je glavni urednik bio Radoslav Putar. Časopis je omogućavao uvid u napredne i moderne tendencije koje su se događale u evropskoj i svjetskoj umjetničkoj fotografiji, što je bio odraz širih avangardnih strujanja u tadašnjoj umjetnosti. Umjetnost je tada, kaže autorica, "postala otvoreno polje unutar kojega se fenomen kulture, društva, politike i ekonomije istražuju ravnomjerno u fotografiji, filmu, videu, performansu, akciji, instalaciji, intervenciji...".

Silvija Potočki Smiljanić, "Boxed", 2001. - 2005.

Antun Maračić, "Lokrum", 29. 3. 2001.

U tom se kontekstu spominju radovi Petra Dapca, Enesa Midžića, Ivana Posavca, Željka Jermana... Potom slijedi paralelan uvid u sva važna zbivanja u tada prevladavajućoj, takozvanoj "konceptualnoj umjetnosti", čiji su glavni akteri bili ujedno i plodni umjetnički fotografi. Posebno se ističe važnost figure Gorana Trbuljaka ili umjetnika iz "Grupe šestorice", osobito Mladena Stilinovića, a tu je, dakako, i umjetnička pojava Borisa Cvjetanovića.

Vlastiti putevi

Nakon povijesnog okvira slijedi uvid u "Pozicije suvremene hrvatske fotografije", koji otpočinje s analizom radova Mare Bratoša, a potom slijede autori Sandro Đukić, Marko Ercegović, Elvis Krstulović, Antun Maračić, Ana Opalić, Silvia Potočki Smiljanić - Sofija Silvia, Jasenko Rasol, Žarko Vijatović, Mirjana Vodopija i Ivana Vučić.

Sandra Križić Roban svojim odabirom autorskih imena kao i konkretnih radova pojedinih autora kojima se u knjizi bavi daje na značaju jednoj, možda ne toliko prodornoj niti rječitoj estetici, no estetici koja je, izvjesno je, snažno prisutna u

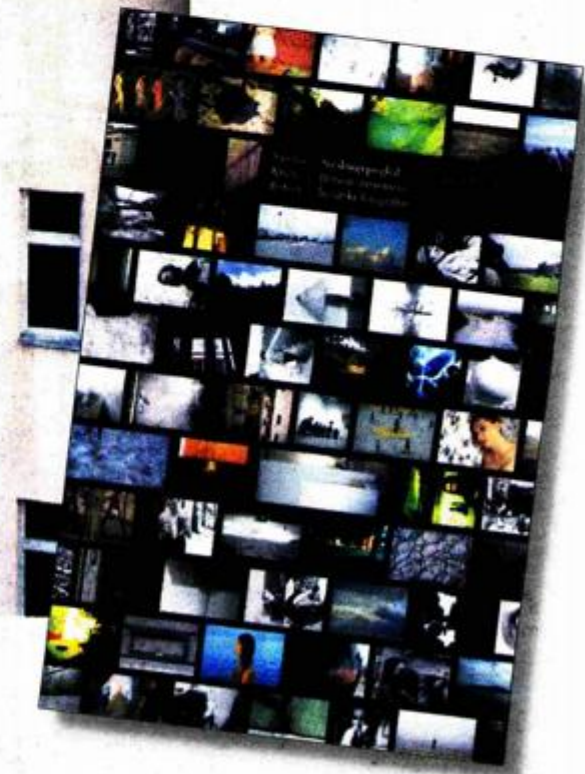

Ivana Vučić, "Nina in Berlin", 1999.

suvremenoj hrvatskoj fotografiji. Estetici koja, da bi uistinu dobila određenu vrst priznanja vlastitog postojanja, s obzirom na to da se ne radi o medijski

atraktivnim umjetničkim fotografijama, barem ne "na prvi pogled", upravo je žudila za jednom takvom analizom koja bi uspostavila i ukazala na nje-

Autorica se u odabiru vodila osobnim ukusom i mjerilima postavljenim njime, težnja joj nije bila napraviti sveobuhvatan pregled ili vodič kroz suvremenu hrvatsku fotografiju

nu vrijednost. To su radovi koji zaista u promatračevu oku savijaju tek "na drugi pogled", s obzirom na to da se, vrlo često, na mnoge načine i iz mnogih fokusa, bave prazninom, mentalnom ili duhovnom, polazeći od nje ili dolazeći k njoj, težeći da ju se prevlada, ili pak dosegnu.

Zbog toga ova knjiga, tim više, nije običan historiografski pregled jedne umjetnosti, iako je tekst uvijek i bez daljnega dobro potkrijepljen teorijskim i povijesnim znanjima kao i respektabilnom paletom interpretativnih mogućnosti autorice, već se ovdje, uza sve, radi i o knjizi bogato prošaranoj suptilnim, ponegdje i filozofskim promišljanjima o fotografiji kao mediju umjetničkog izražavanja.

Hrabro, konzistentno, autorski utemeljeno, Sandra Križić Roban iznalazi vlastite putove da pred čitatelja iznese segment jedne novije domaće umjetničke povijesti i njena srastanja s onom u svijetu. S jedne strane čvrstim, pouzdanim stilom, koji odaje znanje i nijansirano upućenost, a s druge strane rafiniranom elegancijom i stilskom lakoćom koja pak pokazuje težnju da se interpretirano oblikuje u blago literarnom tonu, autorica se ovim svojim radom na najbolji način potvrđuje kao vrijedna, pažljiva, ambiciozna i nadarena teoretičarka, povjesničarka umjetnosti i kustosica, kakvih u domaćem okruženju, na radost mnogobrojnih umjetnika čiji radovi tek čekaju dostojnu interpretaciju, uistinu nikada nije i ne može biti previše.

Avangardnost knjige

Literarna ili kreativna, a ne samo znanstvena nagnuća autorice ne treba zanemariti (S. Križić Roban inače je doktorica znanosti i djelatnica Instituta za povijest umjetnosti, kao i glav-

na i odgovorna urednica časopisa za suvremena likovna zbivanja "Žvot umjetnosti"). Ona donekle mogu na posve pozitivan način pronaći srodnost u danas antologijskim tekstovima o fotografiji francuskog teoretičara Rolanda Barthesa, sakupljenima u knjizi "Svijetla komora: bilješka o fotografiji".

Radi se o pohvalnoj poveznici, s obzirom na to da je Roland Barthes jedan od onih autora koji su uvijek iznimno poticajni svakome čije pisanje ide u pravcu određene analitičnosti, no koje u sebi ima i zamjetnih estetskih, stvaralačkih nagnuća. Nije od presudne važnosti u kojoj mjeri tekstovi sakupljeni u knjizi Sandre Križić Roban, svoju pomnost i koncentriranost zahvaljuju utjecajima upravo ovoga teoretičara (autorica se, između ostalih, poziva i na druge suvremene literature, kao što su, na primjer, Bernard Noël ili W.G. Sebald), no oni svakako usvajaju, i dalje prenose, kada je o analizi umjetničke fotografije riječ, osobitu mirmoću, usporenu fokusiranost misli na detalj, kontemplativnost... Sve su to odlike suprotne današnjem vremenu, a bez kojih se ne može biti suptilni analitičar, pa ni običan zainteresirani promatrač suvremene fotografije. Možda otud i svojevrsna egzotičnost i blaga, pomalo ekskluzivistička, avangardnost ove knjige i umjetničkih radova koje ona prezentira, čime se, moguće je, na neki način želi ponovno uspostaviti vrijednost i slavljenje estetskog, otvoriti prostor, a time i vrijeme za čistoću udivljenja kao takvog. Rafiniranost i razinu pristupa i stila zasigurno potvrđuju i ugledna imena recenzenta ovog obimnog rada, a to su znanstvenici, povjesničari umjetnosti, Željka Čorak i Milan Pelc.

Tatjana GROMAČA VADANJEL